

Ο παραλογισμός της φοροεισπρακτικής πολιτικής και άλλες θλιβερές ιστορίες

21 Δεκεμβρίου 2016

Επισκόπηση

- Η υπερφορολόγηση μεταφέρει την οικονομική δραστηριότητα στη «μαύρη» οικονομία και σκοτώνει την έντιμη επιχειρηματικότητα. Χαρακτηριστικά της υπερφορολόγησης είναι όχι μόνο οι de facto υψηλότεροι φορολογικοί συντελεστές που πληρώνουν οι συνεπείς φορολογούμενοι αλλά και η φοροδιαφυγή, η εισφοροδιαφυγή, το λαθρεμπόριο, τα λουκέτα, η απόσυρση επαγγελματικής ιδιότητας από την αγορά, η μετανάστευση επιχειρήσεων και εργαζομένων κ.ο.κ. Οργανωμένες επιχειρήσεις υφίστανται τις επιπτώσεις της φορολογικής τους συνέπειας καθώς ο ανταγωνισμός οξύνεται με άλλες επιχειρήσεις που καταφεύγουν στην φοροδιαφυγή και την αδήλωτη και απλήρωτη εργασία για να επιβιώσουν. Στα νοικοκυριά, οι μισθωτοί και οι συνταξιούχοι, χωρίς να φοροδιαφεύγουν, φορολογούνται κατά τρόπο άδικο και κοινωνικά μη βιώσιμο, όταν ελεύθεροι επαγγελματίες, εισοδηματίες από αγροτική εκμετάλλευση, ενοίκια, τόκους, μετοχές, κεφάλαιο κλπ δηλώνουν εισοδήματα που προσβάλλουν την νοημοσύνη όλων μας. Ο φοροεισπρακτικός μηχανισμός, ταυτόχρονα, ενώ έχει πλέον αρχίσει να γίνεται αποτελεσματικότερος και αποδοτικότερος για τα δημόσια έσοδα, δεν έχει καταφέρει να φέρει στην επιφάνεια την κρυμμένη φορολογητέα ύλη, προκαλώντας ακόμη μεγαλύτερη πίεση στους συνεπείς φορολογουμένους. Όταν οι επιχειρήσεις σε 32 Ευρωπαϊκές χώρες φορολογούνται με φορολογικό συντελεστή 40,3% κατά μέσο όρο, οι επιχειρήσεις στην Ελλάδα αντιμετωπίζουν τον 6ο υψηλότερο φορολογικό συντελεστή, με το 51% των πρώτων κερδών τους να απορροφάται στην πληρωμή εταιρικού φόρου (22,4%) και φόρου στην εργασία (27,7%). Επίσης, το 92,5% των φορολογικών εσόδων φυσικών προσώπων καταβάλλεται από το 33% των φορολογουμένων που δηλώνουν εισόδημα άνω των €10000 τον χρόνο, ενώ το υπόλοιπο 67% των φορολογουμένων δηλώνουν μέσο ετήσιο εισόδημα €3055, ή €255 τον μήνα, και πληρώνουν μέσο φόρο €114, ή €9,5 τον μήνα. Σύμφωνα με τις φορολογικές αρχές, το εισόδημα που δηλώνεται από φυσικά πρόσωπα είναι €74 δισ. όταν το εισόδημα των νοικοκυριών, σύμφωνα με στοιχεία διαθεσίμου εισοδήματος της ΕΛΣΤΑΤ, ανέρχεται σε €155 δισ. περίπου (χωρίς παροχές σε χρήμα και είδος), και, όταν το ΑΕΠ της χώρας είναι γύρω στα €175 δισ. Επιπλέον με το ύψος των έμμεσων φόρων (ΦΠΑ, επιβαρύνσεις στα τιμολόγια ηλεκτρικού ρεύματος, τηλεπικοινωνιών, καυσίμων κ.ά.), το κράτος απομυζά σημαντικό ποσοστό του εισοδήματος των φορολογουμένων, χωρίς να απολαμβάνουν αξιόλογες δημόσιες υπηρεσίες (υγεία, παιδεία, ασφάλεια κ.ά.) για τα οποία δαπανούν από το υστέρημα των εισοδημάτων τους!
- Οι εξαγωγές συνεχίζουν να αυξάνονται, αν και με μειωμένους ρυθμούς ενώ ο κύκλος εργασιών για τις υπηρεσίες, σε γενικές γραμμές, σταθεροποιείται αν και σε χαμηλά, σε σχέση με τα προηγούμενα χρόνια, επίπεδα και ακολουθώντας τις δομικές αλλαγές της αγοράς εργασίας με αύξηση του δανεισμού εργαζομένων, την ώρα που οι ενδείξεις σταθεροποίησης στο λιανικό εμπόριο ενισχύονται. Το κόστος εργασίας ανά μονάδα προϊόντος, για το σύνολο της οικονομίας, συνεχίζει την πορεία ελαφριάς ενίσχυσης και η δύναμη του εμπορικού στόλου με Ελληνική σημαία σταθεροποιείται παρά τη διατήρηση ελέγχων στην κίνηση κεφαλαίων. Τα έσοδα του τακτικού προϋπολογισμού αυξάνουν πλέον με πιο ήπιους ρυθμούς, αφήνοντας τη συγκράτηση ταμειακών δαπανών και τον προϋπολογισμό δημοσίων επενδύσεων ως τους βασικούς συντελεστές της παραπέρα διεύρυνσης του, πολύ υψηλού πλέον, πρωτογενούς πλεονάσματος.
- Το συνονθύλευμα “καλών πρακτικών” που έχουν εφαρμοστεί στην αγορά φαρμάκου δημιούργησε στρεβλώσεις που σταδιακά θέτουν σε αμφιβολία τις αναπτυξιακές προοπτικές του κλάδου. Η ολοκληρωμένη και ισορροπημένη, για όλους –εγχώριους παραγωγούς, εισαγωγείς, φαρμακοποιούς και αποθήκες, γιατρούς και ασθενείς-, αναμόρφωση της φαρμακευτικής πολιτικής είναι ο μόνος τρόπος για να μισώσει και η αγορά να λειτουργήσει ώστε και ο ασθενής να λάβει την αγωγή που χρειάζεται και να εκλογικευτούν οι επιβαρύνσεις των ασφαλιστικών ταμείων. Η βελτίωση της αποτελεσματικότητας της πολιτικής φαρμάκου είναι επιτακτική για την επιβίωση της εγχώριας παραγωγής (πιο οικονομικών και άρα σε μειονεκτική θέση με το υφιστάμενο σύστημα) φαρμάκων αλλά και την επάρκεια εφοδιασμού της αγοράς με καινοτόμες θεραπείες. Είναι, όμως, και απολύτως απαραίτητη για την απελευθέρωση πόρων που θα αξιοποιηθούν για την καλύτερη κάλυψη των θεραπευτικών αναγκών ειδικά των ασθενέστερων οικονομικά πληθυσμιακών στρωμάτων. Στο πλαίσιο αυτό επιβάλλεται η αλλαγή της δομής αποζημίωσης φαρμακείων και αποθηκών, ώστε να ενθαρρυνθεί η προώθηση πιο οικονομικών φαρμάκων, και να εξορθολογιστεί το μέτρο του clawback που σήμερα επιμερίζεται μόνο σε παραγωγούς και εισαγωγείς. Παράλληλα, η τήρηση της αυστηρής χορήγησης αντιβιοτικών φαρμάκων με συνταγή πρέπει να πλαισιωθεί από την εφαρμογή αυστηρών θεραπευτικών πρωτοκόλλων, μητρώων ασθενών, ανάλυση των ηλεκτρονικών δεδομένων και την ενίσχυση της ικανότητας του κράτους να λειτουργεί με επιτροπές διαπραγμάτευσης και να αξιολογεί τον ίδιο το βαθμό καινοτομίας των φαρμάκων. Έτσι θα μπορούσε να συγκρατηθεί η υπερσυνομιλιότητα (σήμερα στην Ελλάδα χορηγούνται σχεδόν 70 εκατ. συνταγές το χρόνο) και η δημόσια φαρμακευτική δαπάνη να απαγκιστρωθεί από την αδιάκριτη μείωση της αμετάκλητης τήρησης των ημεδαπών παραγωγών όσο και των εισαγωγών καινοτόμων φαρμάκων, εξασφαλίζοντας ισορροπία ανάμεσα στην κάλυψη των αναγκών θεραπείας και την επίτευξη των δημοσιονομικών στόχων.

Το επόμενο Εβδομαδιαίο Δελτίο θα κυκλοφορήσει στις 5/1/2017. Η συντακτική ομάδα σας εύχεται Καλές Γιορτές !

Τομέας Μακροοικονομικής Ανάλυσης και Ευρωπαϊκής Πολιτικής

Μιχάλης Μασουράκης
Chief Economist
E: mmassourakis@sev.org.gr
T: +30 211 500 6104

Μιχάλης Μητσόπουλος
Senior Advisor
E: mmitsopoulos@sev.org.gr
T: +30 211 500 6157

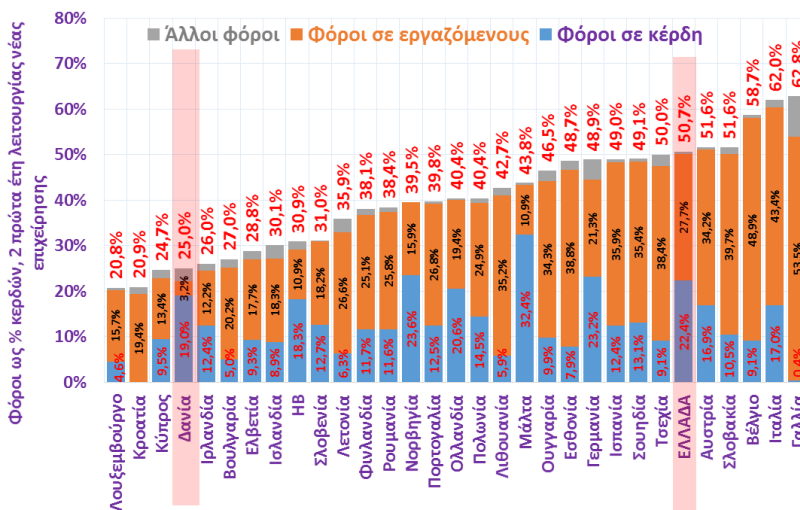
Θανάσης Πρίντσιπας
Associate Advisor
E: printsipas@sev.org.gr
T: +30 211 500 6176

Οι απόψεις στην παρούσα έκθεση είναι των συγγραφέων και όχι απαραίτητα του ΣΕΒ. Ο ΣΕΒ δεν φέρει καμία ευθύνη για την ακρίβεια ή την πληρότητα των πληροφοριών που περιλαμβάνει η έκθεση.

Δαν(ε)ία του Νότου vs Δανία του Βορρά

(PwC, [Paying taxes 2017](#). Μεθοδολογία PwC & World Bank, υπολογίζει φόρους σε κέρδη, εισφορές και φόρους στην εργασία που καταβάλλει ο εργοδότης, φόρο σε μερίσματα, ακίνητα εταιρείας, μεταβιβάσεις αυτών, δημοτικά τέλη και τέλη καθαρισμού και άλλους φόρους. Σενάριο εταιρείας με 60 εργαζόμενους που ιδρύθηκε το 2014, ήταν ζημιόγona το πρώτο έτος και το 2016 πούλησε ένα της ακίνητο με κέρδος)

Περί υπερφορολόγησης

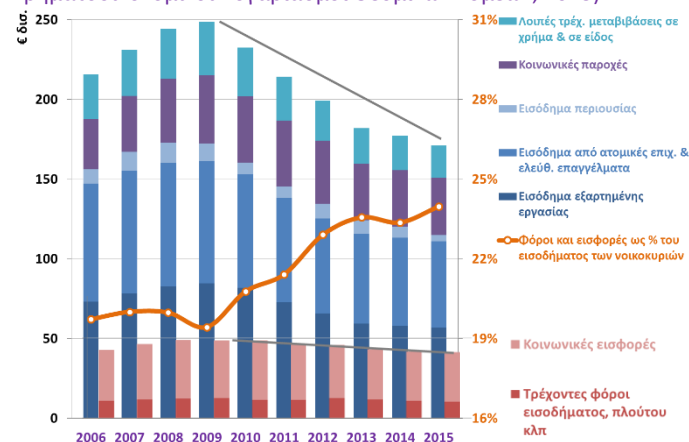
Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή αμφισβήτησε πρόσφατα τις εξής απόψεις του Πάουλ Τόμσεν του ΔΝΤ, όπως παρουσιάστηκαν σε δημοσίευμα με τίτλο «[Πώς να καταστεί ο ελληνικός προϋπολογισμός πιο φιλικός προς την ανάπτυξη](#)»:

- Η Ελλάδα υπερφορολογεί. Οι συσσωρευμένες φορολογικές και ασφαλιστικές οφειλές προς το δημόσιο έχουν φθάσει τα €120 δισ. με τους μισούς φορολογούμενους να έχουν καθυστερημένες οφειλές. Η φορολογική βάση είναι περιορισμένη, με άνω του 50% των μισθωτών να εξαιρούνται από την φορολογία εισοδήματος ενώ ο μέσος όρος στην Ευρώπη δεν υπερβαίνει το 8%, και με το υψηλότερο δεκατημόριο των μισθωτών να πληρώνει το 60% των φόρων εισοδήματος.
- Οι λειτουργικές δαπάνες του κράτους (πλην μισθών και συντάξεων) έχουν συμπιεσθεί υπερβολικά, ιδίως στην υγεία, και συνεπώς είναι ανεπιθύμητη η πρόβλεψη του Μνημονίου για περαιτέρω μείωση δαπανών κατά 2 π.μ. του ΑΕΠ μέχρι το 2018.
- Οι συνταξιοδοτικές δαπάνες σε σχέση με την παραγωγικότητα της οικονομίας παραμένουν δυσβάσταχτες και η πρόσφατη μεταρρύθμιση, που στοχεύει στη μείωση των μεταβιβάσεων από τον κρατικό προϋπολογισμό στα ασφαλιστικά ταμεία κατά 1 π.μ. του ΑΕΠ, δεν λύνει το πρόβλημα.
- Η υπερφορολόγηση, η συμπίεση των λειτουργικών δαπανών και οι υψηλές σχετικά συντάξεις δεν συνιστούν μία κοινωνικά βιώσιμη κατάσταση.

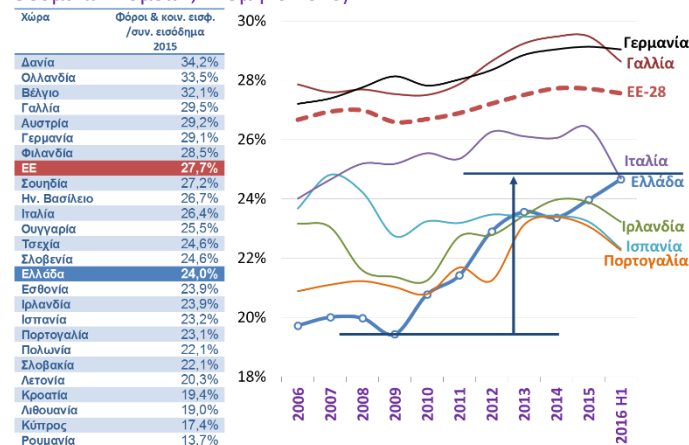
Σε κάθε περίπτωση, βέβαια πρέπει να σημειωθούν τα εξής:

- Το να εξαιρείται το 50% των φορολογουμένων από τον φόρο εισοδήματος, είναι δύσκολο να διαπιστωθεί ευθέως, καθώς ο ισχυρισμός στηρίζεται σε υπολογισμούς του ΔΝΤ. Δεν πρέπει, όμως, να είναι μακράν της πραγματικότητας, εάν ληφθεί υπόψη ότι το 47% των Ελλήνων φορολογουμένων δηλώνει μέσο εισόδημα €1221 τον χρόνο και φορολογείται με συντελεστή 0,7%, ενώ το 67% των φορολογουμένων, δηλώνει μέσο εισόδημα €3055 τον χρόνο και φορολογείται με φορολογικό συντελεστή 3,7% (βλέπε παρακάτω).
- Ο ισχυρισμός ότι το σύνολο των φόρων εισοδήματος και ασφαλιστικών εισφορών στην Ελλάδα είναι πάνω από τον ευρωπαϊκό μέσο όρο δεν απαντά στο θέμα υπερφορολόγησης λόγω φοροδιαφυγής και εισφοροδιαφυγής, και σε κάθε περίπτωση κάτι τέτοιο δεν προκύπτει από στοιχεία της Eurostat περί διαθεσίμου εισοδήματος, όπως παρουσιάζονται σε αυτό το δελτίο, και παρά το συνδυασμό μείωσης εισοδημάτων και αύξησης φόρων των τελευταίων ετών (Διάγραμμα 1, 2, 3 και Πίνακας 1). Επιπλέον, η φορολογική επιβάρυνση του Έλληνα πολίτη με αποδοχές στο 67%, 100% ή 250% του μέσου όρου χωρίς παιδιά είναι χαμηλότερη από χώρες όπως η Ισπανία και η Πορτογαλία (Διάγραμμα 5,6). Και αν στους υπολογισμούς προστεθούν παιδιά, η εικόνα είναι μικτή καθώς τα στοιχεία γίνονται λιγότερο αξιόπιστα (Διάγραμμα 7) αλλά αναδεικνύουν τον τρόπο με τον οποίο, παρά το υψηλό αφορολόγητο, δε στηρίζεται ο παραγωγικός γονέας μισθωτός στον ιδιωτικό τομέα. Ο ισχυρισμός ότι η φορολογική βάση διευρύνθηκε στην Ελλάδα δεν σημαίνει απαραίτητα ότι το χωρίς προϋποθέσεις αφορολόγητο (πχ. ανήλικα παιδιά) - δεν είναι ακόμη υψηλό (Δελτίο 17/6/2016). Ακόμη και αν έχει μειωθεί κατά 10%, και ακόμη και αν έχει ευθυγραμμιστεί με χώρες όπως η Ισπανία και η Γερμανία, παραμένει γεγονός ότι ενώ στην Ευρωπαϊκή Ένωση ο μέσος όρος του αφορολόγητου είναι στο 100% του εισοδήματος φτώχειας, στην Ελλάδα καθορίζεται στο 180%.
- Το να συγκρίνονται μέσα επίπεδα συντάξεων στην Ελλάδα και την Γερμανία σε ονομαστικούς όρους, για να τεκμηριωθεί ότι οι συντάξεις στην Ελλάδα δεν είναι υψηλότερες από την Γερμανία, πάσχει από τεχνοκρατική άποψη. Είναι κοινός τόπος ότι η δαπάνη για συντάξεις στην Ελλάδα είναι πολύ υψηλή (Πίνακας 1), ειδικά εάν ληφθούν υπόψη τα λίγα χρόνια εργασίας που έχουν πληρωθεί εισφορές και ότι δεν υπάρχει συνταξιοδοτική αποταμίευση, ούτε για δείγμα.
- Όσον αφορά στην εισπραξιμότητα των φόρων, η διαμάχη λαμβάνει χώρα χωρίς δημοσιοποιημένα στοιχεία. Επειδή και οι δύο πλευρές έχουν τα ίδια στοιχεία, κάποια πλευρά είναι μάλλον σκόπιμα αδιάβαστη. Το μόνο που μπορεί να ειπωθεί σε αυτό το θέμα είναι ότι οι ληξιπρόθεσμες οφειλές των φορολογουμένων προς το κράτος από το καλοκαίρι του 2015 δείχνουν να ανακόπτουν την τάση υποχώρησης,

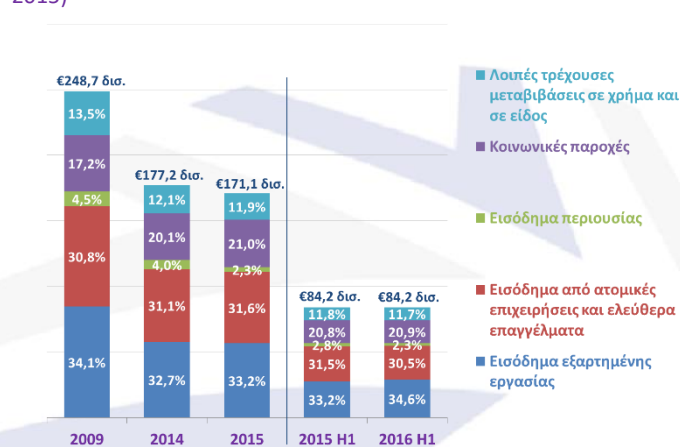
Διάγραμμα 1: Τι εισοδήματα εισπράττουν και τι πληρώνουν σε φόρους και εισφορές τα νοικοκυριά (ΕΛΣΤΑΤ, Μη Χρηματοοικονομικοί Λογαριασμοί Θεσμικών Τομέων, 2015)

Διάγραμμα 2: Τι πληρώνουν τα νοικοκυριά σε φόρους και εισφορές ως ποσοστό του συνολικού εισοδήματός τους (Eurostat, ΕΛΣΤΑΤ, Μη Χρηματοοικονομικοί Λογαριασμοί Θεσμικών Τομέων, Β' 3μηνο 2016)

Διάγραμμα 3: Εισοδήματα νοικοκυριών στην Ελλάδα (Eurostat, ΕΛΣΤΑΤ, Μη Χρηματοοικονομικοί Λογαριασμοί Θεσμικών Τομέων, 2015)

επανερχόμενες σε μια διαχρονικά ανοδική τάση και αυξανόμενες για κάθε ένα από τους μήνες Αυγούστου-Οκτωβρίου 2016 κατά περίπου €1,4 δισ.

Ας δούμε, λοιπόν, πως έχουν τα πράγματα.

Από τα Διαγράμματα 8 - 9, τεκμαίρεται ότι η Ελλάδα έχει υψηλότερες τρέχουσες πρωτογενείς δαπάνες γενικής κυβέρνησης ως % του ΑΕΠ από άλλες κοινοτικές χώρες στο ίδιο περίπου επίπεδο ΑΕΠ κατά κεφαλή και, αντιστοίχως, υπάρχουν χώρες με το ίδιο περίπου επίπεδο πρωτογενών δαπανών με την Ελλάδα αν και έχουν πολύ μεγαλύτερο ΑΕΠ κατά κεφαλή. Παρατηρείται, ταυτόχρονα, ότι τα τρέχοντα έσοδα της γενικής κυβέρνησης (ή το φορολογικό βάρος) είναι πολύ υψηλότερα από άλλες χώρες στο ίδιο περίπου επίπεδο ΑΕΠ κατά κεφαλή. Μία μείωση του φορολογικού βάρους, βεβαίως δεν είναι δυνατή χωρίς να μειωθούν οι πρωτογενείς δαπάνες, κυρίως μέσω αύξησης της παραγωγικότητας της δημόσιας διοίκησης ώστε να δημιουργηθεί το δημοσιονομικό περιθώριο για μείωση των φόρων, χωρίς να τεθεί σε κίνδυνο η δημοσιονομική πειθαρχία.

Πέραν όμως, των ανωτέρω παραμέτρων, και ενώ η μέση φορολογική επιβάρυνση δεν είναι υπερβολική σε σχέση με άλλες χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η φορολογική επιβάρυνση των συνεπών φορολογουμένων είναι πολύ μεγαλύτερη συγκριτικά. Και στον βαθμό που δεν πατάσσεται το φαινόμενο της φοροδιαφυγής, και η ανάγκη για μείωση των ελλειμμάτων παραμένει οξεία λόγω του μη βιώσιμου ασφαλιστικού συστήματος, η αύξηση των φόρων είναι μονόδρομος, στον βαθμό που δεν περικόπτονται οι δαπάνες. Και, βεβαίως, η αύξηση των φόρων δεν αυξάνει το φορολογικό βάρος όλων των φορολογουμένων παρά μόνον των συνεπών, καθώς και των πιο παραγωγικών τμημάτων του ελληνικού πληθυσμού και της ελληνικής επιχειρηματικότητας. Βεβαίως, υπάρχουν όρια πέραν των οποίων το οικονομικό σύστημα γίνεται ασταθές. Στο πλαίσιο αυτό, οι προσπάθειες πάταξης της φοροδιαφυγής πρέπει να ενταθούν και, επιτέλους, να τελεοφορηθούν. Οι επικείμενες ρυθμίσεις για ηλεκτρονικές συναλλαγές και ηλεκτρονική τιμολόγηση αν και ημιτελείς, είναι προς τη σωστή κατεύθυνση. Χρειάζεται, όμως, και μείωση των φορολογικών συντελεστών, ιδίως επειδή στην ευρύτερη περιοχή της χώρας μας, υπάρχουν και χώρες με χαμηλότερους φορολογικούς συντελεστές και φιλικότερο προς την επιχειρηματικότητα περιβάλλον.

Η φορολογική επιβάρυνση της ιδιωτικής οικονομίας είναι ήδη μεγάλη. Σύμφωνα με [στοιχεία της Price Waterhouse Coopers \(PWC\)](#) (Διάγραμμα πρώτης σελίδας), η ελληνική επιχείρηση έχει το 2017 τον 6^ο υψηλότερο συνολικά φορολογικό συντελεστή σε 32 χώρες στην Ευρώπη, που περιλαμβάνει τους φόρους στα εταιρικά κέρδη, την εργασία και λοιπούς φόρους ως ποσοστό των καθαρών κερδών προ πληρωμής φόρων (50,7% στην Ελλάδα έναντι μέσου όρου 40,3% στην Ευρώπη). Ο συνολικός αυτός φορολογικός συντελεστής (50,7%) επιμερίζεται, κυρίως, ως εξής: 22,4% στα εταιρικά κέρδη και 27,7% στην εργασία (4^ο και 13^ο αντιστοίχως υψηλότερος συντελεστής στην Ευρώπη). Αντίστοιχα, το 2009 ο συνολικός φορολογικός συντελεστής ανερχόταν σε 47,4%, με τον συντελεστή στα εταιρικά κέρδη και την εργασία να διαμορφώνονται σε 13,9% και 31,7% αντιστοίχως. Όσον αφορά στα νοικοκυριά, σύμφωνα με τα δηλωθέντα στην εφορία εισοδήματα του 2015 ([Δελτίο 25/2/2016](#)), συνολικά 8517 χιλ. φορολογούμενοι δηλώνουν εισόδημα €74 δισ. και πληρώνουν φόρο εισοδήματος €8,7 δισ., με μέσο φορολογικό συντελεστή €14,8%. Από επιμέρους στοιχεία προκύπτουν τα εξής:

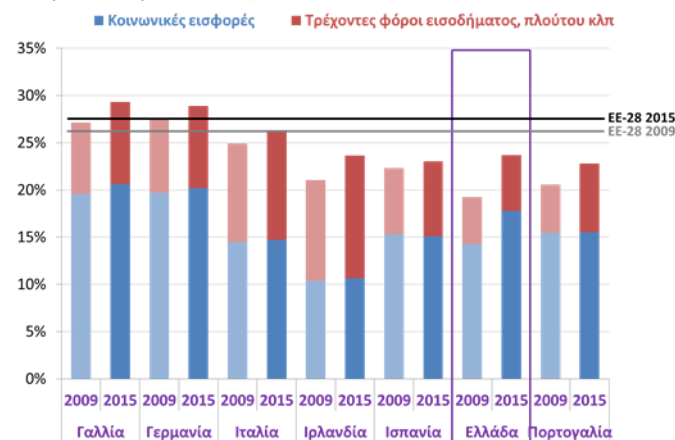
- α) το 67% των φορολογουμένων (επί συνόλου 8517 χιλ.) δηλώνουν εισοδήματα κάτω των €10 χιλ. τον χρόνο. Το μέσο εισόδημα που δηλώθηκε ήταν €3055, ή €255 τον μήνα, και ο μέσος φόρος που πληρώθηκε ήταν €114 τον χρόνο, ή 3,7%.
- β) το υπόλοιπο 1/3 των φορολογουμένων, που δηλώνουν εισόδημα άνω των €10 χιλ. τον χρόνο, με μέσο εισόδημα €20322, πλήρωσαν €2897 σε φόρο κατά μέσο όρο ή 14,3%.
- γ) το σύνολο των φόρων που πληρώθηκαν από όσους δηλώνουν εισόδημα άνω των €10 χιλ. ανήλθε σε €8 δισ., ή 92,5% των φόρων, έναντι των €602 εκατ. ή 7,6% των φόρων, που πλήρωσαν όσοι δηλώνουν εισόδημα κάτω των €10 χιλ.
- δ) το 58% των ελεύθερων επαγγελματιών (επί συνόλου 495019) δηλώνουν εισόδημα κάτω των €5 χιλ. τον χρόνο, με μέσο δηλωθέν εισόδημα €840 τον χρόνο.
- ε) το 85% όσων έχουν εισόδημα από αγροτική εκμετάλλευση (επί συνόλου 431790) δηλώνουν εισόδημα κάτω των €5 χιλ. τον χρόνο, με μέσο δηλωθέν εισόδημα €602 τον χρόνο.

Τα ανωτέρω στοιχεία εκφράζουν ανάγλυφα την υψηλή φορολογία που επιβάλλεται σε φορολογούμενους μέσων και ανωτέρων εισοδημάτων και, ταυτόχρονα, την τεράστια φοροδιαφυγή που υπάρχει.

Σημειώνεται ότι το συνολικό εισόδημα των νοικοκυριών προ φόρων και εισφορών ανήλθε το 2015 σε €171,1 δισ. σύμφωνα με στοιχεία της ΕΛΣΤΑΤ, από τα οποία πληρώθηκαν €10,2 δισ. σε τρέχοντες φόρους

Διάγραμμα 4: Φόροι και κοινωνικές εισφορές ως % του συνολικού εισοδήματος των νοικοκυριών

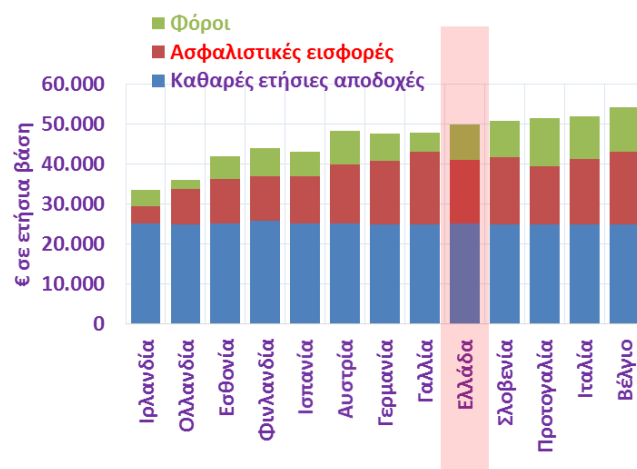
(Eurostat, ΕΛΣΤΑΤ, Μη Χρηματοοικονομικοί Λογαριασμοί Θεσμικών Τομέων, 2015)

Πίνακας 1: Δημόσιες δαπάνες ανά κατηγορία ως % ΑΕΠ. (Ευρ. Επιτροπή, Ανάλυση οικονομικών δημοσίου 2015)

Δαπάνες Γενικής Κυβέρνησης % ΑΕΠ, ΕΕ28:	48,0%	
Δαπάνες Γενικής Κυβέρνησης % ΑΕΠ, Ελλάδα:	50,0%	
Έσοδα Γενικής Κυβέρνησης % ΑΕΠ, Ελλάδα :	47,9%	
% ΑΕΠ	ΕΕ28	Ελλάδα
Δαπάνες Γενικής Κυβέρνησης % ΑΕΠ	48,2%	49,9%
Γενικές δημόσιες υπηρεσίες	6,7%	9,9%
Άμυνα	1,3%	2,7%
Δημόσια τάξη και ασφάλεια	1,8%	2,1%
Οικονομικές υποθέσεις	4,2%	3,7%
Περιβαλλοντολογική προστασία	0,1%	1,6%
Στέγαση και κοινωνικές υποδομές	0,1%	0,0%
Υγεία	7,2%	4,7%
Αναψυχή & πολιτισμός	1,0%	0,1%
Παιδεία	4,9%	4,4%
Κοινωνική προστασία	19,5%	20,1%
εκ αυτών, συντάξεις γήρατος	10,3%	15,3%

Διάγραμμα 5: Επιβάρυνση με φόρους και εισφορές μισθωτού χωρίς τέκνα ιδιωτικού τομέα με καθαρές ετήσιες αποδοχές €20,000 (ΟΟΣΑ, Taxing Wages 2016)

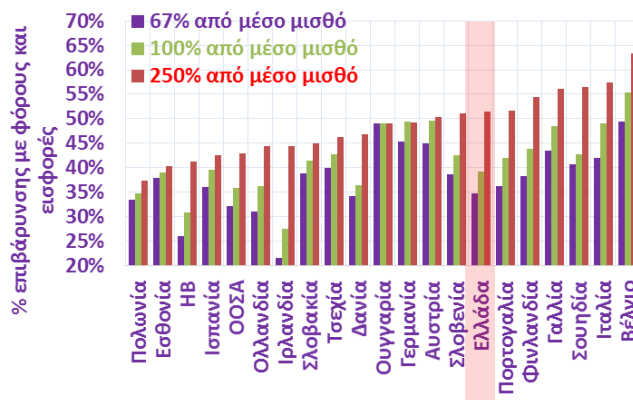
εισοδήματος, περιουσίας, κλπ. και €30,8 δισ. σε ασφαλιστικές εισφορές. Το 2009, τα ελληνικά νοικοκυριά πλήρωναν το 19,4% του συνολικού τους εισοδήματος σε τρέχοντες φόρους εισοδήματος, πλούτου κλπ. και σε κοινωνικές εισφορές. Το 2016 το ποσοστό αυτό έχει εκτιναχθεί στο 24,7% και είναι περίπου το ίδιο με αυτό της Ιταλίας, υψηλότερο του ποσοστού στην Ιρλανδία, Ισπανία και Πορτογαλία (γύρω στο 22%-23%) και χαμηλότερο εκείνου στην Γαλλία και Γερμανία. (γύρω στο 29%) (Διάγραμμα 2). Σε επίπεδο μέσης φορολογικής επιβάρυνσης, η Ελλάδα βρίσκεται άνω του μέσου όρου στον Ευρωπαϊκό νότο. Όταν, όμως, υπάρχει τεράστια φοροδιαφυγή και εισφοροδιαφυγή, οι συντελεστές αυτοί, για τους ασυνεπείς φορολογούμενους μπορεί να είναι πολύ χαμηλότεροι του ονομαστικού συντελεστή.

Σύμφωνα με το 3^ο Μνημόνιο (Αυγ. 2015), όπως ισχύει με τις συμπληρωματικές συμφωνίες στο τέλος κάθε αξιολόγησης, **οι δημοσιονομικοί στόχοι για το 2016/17 (0,5% του ΑΕΠ και 1,75% του ΑΕΠ αντιστοίχως) επιτυγχάνονται με ένα μείγμα πολιτικής που περιλαμβάνει περικοπές δαπανών ύψους €960,4 εκατ. (εκ των οποίων €807 εκατ. το 2016) και αυξήσεις φόρων ύψους €3501 εκατ.** (εκ των οποίων €603,6 εκατ. το 2016). Το μείγμα αυτό πολιτικής είναι μάλλον ανισοβαρές, με την προσαρμογή να επιδιώκεται κυρίως από την πλευρά των εσόδων, καθώς **για κάθε €1 δαπανών που περικόπτονται, η φορολογική επιβάρυνση αυξάνεται κατά €3.** Είναι, επίσης, εμπροσθοβαρές στην πλευρά των δαπανών, καθώς η μεγαλύτερη μείωση των δαπανών γίνεται το 2016 ενώ η αντίστοιχη αύξηση των εσόδων γίνεται το 2017. Ταυτόχρονα, όμως, η σχετικά μικρή μείωση των δαπανών το 2017 είναι αποτέλεσμα αντίρροπων παρεμβάσεων, όπου σχετικά μεγάλες περικοπές δαπανών ύψους €1024,4 εκατ. (εκ των οποίων €563,6 εκατ. σε περικοπές συντάξεων και €279,4 εκατ. σε περικοπές άλλων κοινωνικών δαπανών και σε αυξήσεις εισφορών κοινωνικής ασφάλισης) αντισταθμίζονται από αυξήσεις δαπανών ύψους €871 εκατ. στο πλαίσιο εισαγωγής του θεσμού του κατώτατου εισοδήματος κοινωνικής αλληλεγγύης (571 εκατ.) και παρεμβάσεων ενίσχυσης κοινωνικών δράσεων στους τομείς της υγείας και της παιδείας (€300 εκατ.). Με τον τρόπο αυτό, το σύστημα κοινωνικής πρόνοιας εξορθολογίζεται και γίνεται πιο αποτελεσματικό, και παύει πλέον να εξειδικεύεται εν πολλοίς μέσω της παροχής κατώτατων συντάξεων, χωρίς να αντιμετωπίζεται η φτώχεια σε όλα τα πληθυσμιακά επίπεδα. Το μεγάλο σφάλμα είναι κατά πόσον η δημόσια διοίκηση θα μπορέσει να αρθεί στο ύψος των περιστάσεων ώστε να εισαχθεί το κατώτατο εισόδημα κοινωνικής αλληλεγγύης (ΕΚΑ) έγκαιρα και στοχευμένα και να ανακουφίσει κυρίως όσους μικροσυνταξιούχους θα υποστούν σημαντική μείωση του εισοδήματος τους από την σταδιακή κατάργηση του ΕΚΑΣ (€586,3 το 2017), λαμβανομένου υπόψη ότι όλες οι περικοπές συντάξεων έχουν ήδη ψηφισθεί ενώ η ενεργοποίηση του ΕΚΑ προφανώς θα αντιμετωπίσει «παιδικές ασθένειες» στην εφαρμογή του. Επιπλέον, ο εξορθολογισμός του ασφαλιστικού συστήματος συντάξεων και πρόνοιας δεν έχει περατωθεί. Ακόμη και μετά την ασφαλιστική μεταρρύθμιση, το 2017 το έλλειμμα των συνταξιοδοτικών ταμείων ανέρχεται σε €15,4 δισ. ή 8,5% του ΑΕΠ και το έλλειμμα του ενοποιημένου κοινωνικού προϋπολογισμού (περιλαμβάνονται οι Οργανισμοί Κοινωνικής Ασφάλισης, τα νοσοκομεία και το ΠΕΔΥ – Πρωτοβάθμιο Εθνικό Δίκτυο Υγείας) σε €19,3 δισ. ή 10,7% του ΑΕΠ, που σύμφωνα με το ΔΝΤ είναι ακόμη 4 φορές περίπου μεγαλύτερο από τον μέσο όρο στην ΕΕ-28. Συνεπώς, εάν δεν αντιμετωπισθεί δραστικά, το ασφαλιστικό ζήτημα, θα συνεχίσει να προκαλεί πιέσεις για υψηλότερα πρωτογενή πλεονάσματα εις το διηνεκές και συνεπώς, για περαιτέρω αύξηση της φορολογικής επιβάρυνσης.

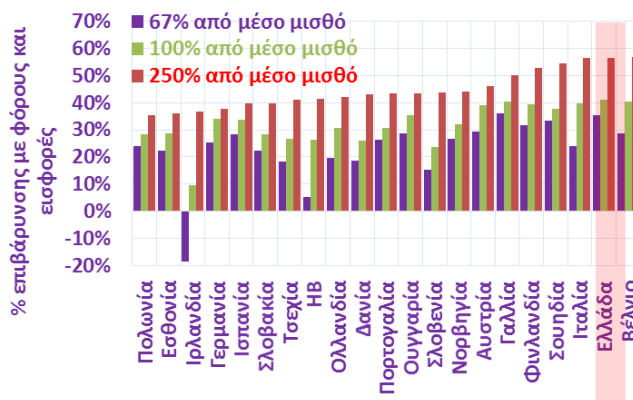
Για το μείγμα πολιτικής που εφαρμόζεται συνήθως εγκალείται η κυρίαρχη ελληνική κυβέρνηση, η οποία επιλέγει να αυξήσει τη φορολογία στην ιδιωτική οικονομία, με υπερ-προοδευτικό τρόπο, ως κοινωνικό αντίβαρο στις μειώσεις των συντάξεων που επιτάσσει η μεταρρύθμιση του ασφαλιστικού συστήματος, και, ταυτόχρονα, για να διατηρηθεί αλώβητη η μισθολογική δαπάνη στο δημόσιο τομέα δεδομένης της χαμηλής παραγωγικότητας και της απροθυμίας εξορθολογισμού λόγω του φόβου απώλειας θέσεων εργασίας. Το αποτέλεσμα είναι να συμπιέζεται συνεχώς η ιδιωτική οικονομία λόγω της υπερφορολόγησης.

Η υπερφορολόγηση αντανακλάται στην υψηλή φοροδιαφυγή και εισφοροδιαφυγή, τη μεγάλη ανεργία, την ακραία ελαστικοποίηση της αγοράς εργασίας με άτυπες μορφές απασχόλησης και μηνιαίες αποδοχές πολύ κατώτερες του επίσημου επιπέδου φτώχειας, την αδήλωτη και απλήρωτη εργασία και τη μετανάστευση, των νέων ιδίως, στο εξωτερικό. Η ζούγκλα που επικρατεί στην αγορά εργασίας δεν οφείλεται στην απελευθέρωση της αγοράς εργασίας. Αν μη τι άλλο, η απελευθέρωση στην αγορά εργασίας προσφέρει χείρα βοήθειας σε οριακές και χαμηλής παραγωγικότητας επιχειρήσεις, ιδίως σήμερα που

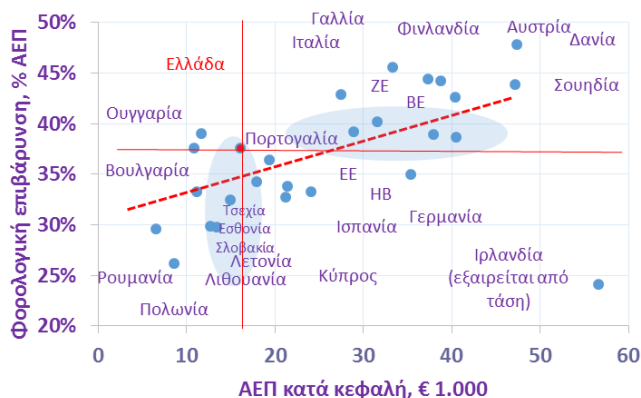
Διάγραμμα 6: Επιβάρυνση με φόρους και εισφορές μισθωτού ιδιωτικού τομέα χωρίς τέκνα με ετήσιες αποδοχές 67%, 100% & 250% μέσου μισθού χώρας (ΟΟΣΑ, Taxing Wages 2016)

Διάγραμμα 7: Επιβάρυνση με φόρους και εισφορές μισθωτού ιδιωτικού τομέα με 2 τέκνα με ετήσιες αποδοχές 67%, 100% & 250% μέσου μισθού χώρας (ΟΟΣΑ, Taxing Wages 2016)

Διάγραμμα 8: ΑΕΠ κατά κεφαλή και τρέχοντα έσοδα γενικής κυβέρνησης ως % ΑΕΠ (AMECO, Ευρ. Επιτροπή 2016, άμεσοι και έμμεσοι φόροι, ΑΕΠ κατά κεφαλή τρέχουσες τιμές ετήσια €1.000)

κλείνει σταδιακά η ανοχή των ελεγκτικών αρχών σε όσους στηρίζονταν στην φοροδιαφυγή για την επιβίωσή τους. Οι επιχειρήσεις αυτές βλέποντας τον κύκλο εργασιών τους να συρρικνώνεται μαζί με και το διαθέσιμο εισόδημα των νοικοκυριών, είτε κλείνουν είτε προσπαθούν να μειώσουν το κόστος λειτουργίας τους περικόπτοντας δραστικά το εργασιακό κόστος, δεδομένης και της αδυναμίας τους να αυξήσουν την παραγωγικότητά τους. Στο άλλο άκρο των μεγαλύτερων και πιο οργανωμένων επιχειρήσεων, που δεν φοροδιαφεύγουν και δεν χρησιμοποιούν κατά κανόνα άτυπες μορφές εργασίας, η υπερφορολόγηση τόσο των ίδιων όσο και των εργαζομένων σε αυτές μειώνει την κερδοφορία και τις εμποδίζει να επενδύσουν, και να κάνουν νέες προσλήψεις. Λόγω του αυξημένου μη μισθολογικού κόστους, αδυνατούν να ανταμείψουν την προσπάθεια των εργαζομένων τους, καθώς οποιαδήποτε προσπάθεια μισθολογικών αναπροσαρμογών για τα στελέχη τους που αποδίδουν συνεπάγεται σχεδόν το διπλάσιο κόστος από την αύξηση του διαθέσιμου εισοδήματος που καρπώνεται τα στελέχη τους.

Οικονομικές εξελίξεις

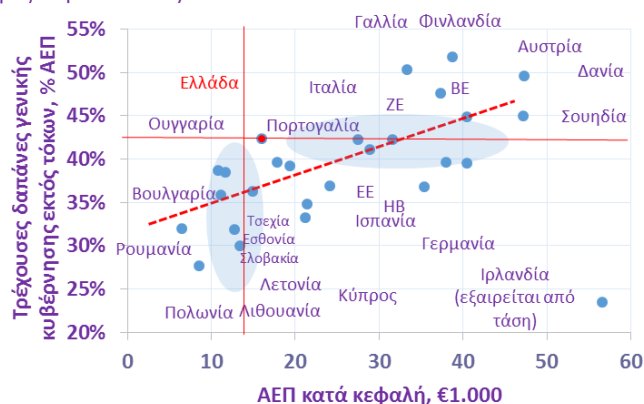
Ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών: Τον Οκτώβριο του 2016, το ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών παρουσίασε έλλειμμα 198 εκατ. ευρώ έναντι πλεονάσματος 265 εκατ. ευρώ τον Οκτώβριο του 2015 (στο 10μηνο 2016 €1,2 δισ. ή μειωμένο κατά 42,6% σε σύγκριση με το 2015, Πίνακας 2). Οι εξαγωγές χωρίς καύσιμα και πλοία εμφάνισαν για 3ο συνεχισμένο μήνα αύξηση σε σχέση με τον Οκτώβριο 2015 κατά 1,4% (0,5% για το δεκάμηνο Ιανουαρίου-Οκτωβρίου 2016 ως προς το αντίστοιχο διάστημα του 2015, με διαμόρφωση για το 10μηνο του 2016 στα €15,01 δισ.), με αποτέλεσμα την υποχώρηση των εκρηκτικών ρυθμών ανόδου του Σεπτεμβρίου, όταν οι εξαγωγές αγαθών χωρίς καύσιμα και πλοία είχαν αυξηθεί κατά 12,3% σε σχέση με το Σεπτέμβριο 2015. Την ίδια ώρα το ισοζύγιο αγαθών διευρύνε ελαφρά το έλλειμμα, καθώς οι αυξημένες (+11,8% τον Οκτώβριο 2016 σε σχέση με τον Οκτώβριο 2015) εισαγωγές καυσίμων αντιστάθμισαν τη βελτίωση αυτή. Επίσης, βελτιωμένο ήταν το ισοζύγιο υπηρεσιών λόγω αύξησης των εισπράξεων από τουρισμό τον Οκτώβριο 2016 σε σχέση με τον Οκτώβριο 2015 κατά 14,2%, στα €1,03 δισ. (-6,4% στο διάστημα Ιαν.-Οκτ. 2016 σε σχέση με το διάστημα Ιαν.-Οκτ 2015, με διαμόρφωση στα €12,81 δισ.). Τέλος, τα ισοζύγια πρωτογενών και δευτερογενών εισοδημάτων επιδεινώθηκαν καθώς επηρεάστηκαν από το διαφορετικό χρονισμό, φέτος σε σχέση με πέρυσι, της καταβολής κονδυλίων από την ΕΕ (για τις αγροτικές επιδοτήσεις καταγράφονται στα πρωτογενή ισοζύγια και για τα λοιπά κονδύλια στα δευτερογενή ισοζύγια).

Κύκλος εργασιών σε υπηρεσίες: Η κρίση έχει αφήσει σαφές αποτύπωμα σε πολλές υπηρεσίες, όπως τις υπηρεσίες που σχετίζονται με την οικοδομή (-13% σε ετήσια βάση για αρχιτέκτονες και μηχανικούς), τη διαφήμιση, τις εκδόσεις και τις τηλεπικοινωνίες, με την κατάσταση όμως να σταθεροποιείται με εξαίρεση ειδικές κατηγορίες υπηρεσιών όπως η επεξεργασία δεδομένων (-8,1% σε ετήσια βάση) και οι υπηρεσίες καθαρισμού (-22,7% σε ετήσια βάση). Σταθερά ενισχυμένες εμφανίζονται τα τελευταία χρόνια οι υπηρεσίες για δραστηριότητες απασχόλησης (+23,6% σε σχέση με το Γ' τρίμηνο 2015 και σε συνέχεια ετήσιας μεταβολής +17,3% το Γ' τρίμηνο 2015 σε σύγκριση με το Γ' τρίμηνο 2014), αντανακλώντας δομικές εξελίξεις στην αγορά εργασίας, καθώς και, με έντονες μεταβολές, για παροχή προστασίας (η αύξηση σε σύγκριση με το Γ' τρίμηνο 2015 είναι +0,4%, αλλά σε σύγκριση με το Β' τρίμηνο 2016 +89,9%). Σημαντική ενίσχυση σε σύγκριση με το Γ' τρίμηνο 2015 εμφανίζουν οι δραστηριότητες προγραμματισμού Η/Υ (+31,4%) και οι υπηρεσίες υποστήριξης προς επιχειρήσεις, όπως γραμματειακή υποστήριξη (+39,4%). Την τάση ανάκαμψης, από χαμηλά πάντως επίπεδα, συνεχίζουν οι δραστηριότητες επιστημονικού, τεχνικού και επαγγελματικού αντικειμένου ειδικά όταν δεν σχετίζονται με την οικοδομή (+2,8% σε ετήσια βάση και +102,3% σε σχέση με το Β' τρίμηνο 2016 για νομικούς και λογιστές).

Απασχόληση στο λιανικό εμπόριο: Αύξηση +0,4% εμφάνισε το Γ' 3μηνο του 2016 η απασχόληση στο λιανικό εμπόριο, υποστηριζόμενη από την αύξηση 2,9% στον κλάδο τροφίμων, ακολουθώντας την ανάκαμψη του όγκου των λιανικών πωλήσεων και τις βελτιωμένες επιχειρηματικές προοπτικές στον κλάδο (Διάγραμμα 10). Παράλληλα, σύμφωνα με τα στοιχεία της ΕΛΣΤΑΤ, ο δείκτης ωρών εργασίας ενισχύθηκε σε ετήσια βάση κατά +0,1% και ο δείκτης μισθών και ημερομισθίων αυξήθηκε κατά +0,4% σε σύγκριση με το Γ' 3μηνο του 2015 (-2,1% σε σύγκριση με το Β' τρίμηνο 2016).

Κόστος εργασίας: Σύμφωνα με τις πρώτες εκτιμήσεις του ΟΟΣΑ για το Γ' 3μηνο του 2016, το κόστος εργασίας ανά μονάδα προϊόντος σημείωσε άνοδο +0,6% σε σύγκριση με το Γ' 3μηνο του 2015, έναντι αύξησης +0,8% το Γ' 3μηνο του 2015, ως αποτέλεσμα της αύξησης των αμοιβών ανά απασχολούμενο κατά +1% και της παραγωγικότητας (ΑΕΠ ανά

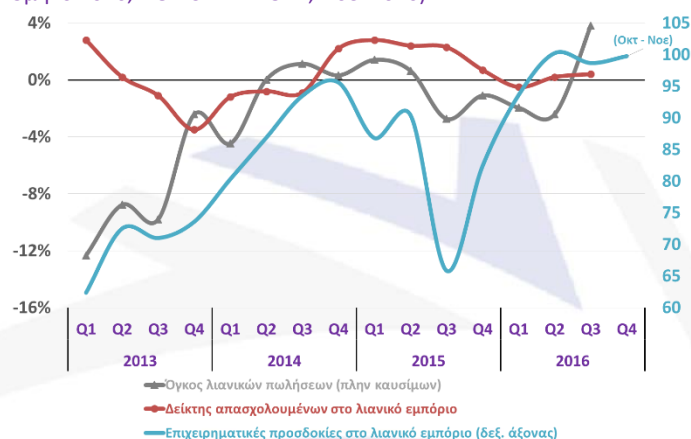
Διάγραμμα 9: ΑΕΠ κατά κεφαλή και τρέχουσες δαπάνες εκτός τόκων γενικής κυβέρνησης ως % ΑΕΠ (AMECO, Ευρ. Επιτροπή 2016, άμεσοι και έμμεσοι φόροι, ΑΕΠ κατά κεφαλή τρέχουσες τιμές ετήσια €1.000)

Πίνακας 2: Ισοζύγιο Τρεχουσών Συναλλαγών (ΤτΕ, Οκτ. 2016)

(€ εκατ.)	Σύνολο		%Δ
	2015	2016	
Ισοζύγιο αγαθών	-17.247,8	-14.153,4	-5,1%
Εξαγωγές χωρίς καύσιμα	17.898,0	15.012,6	0,5%
Εξαγωγές καυσίμων	6.713,7	4.981,6	-10,9%
Εισαγωγές χωρίς καύσιμα και πλοία	30.489,9	26.348,9	4,3%
Εισαγωγές καυσίμων	10.921,8	6.955,5	-23,1%
Εισαγωγές πλοίων	623,2	251,1	-54,4%
Εισπράξεις από	27.987,7	22.587,7	-11,6%
Τουρισμός	14.194,4	13.111,0	-4,2%
Μεταφορές	9.968,3	6.376,5	-26,7%
Άλλες υπηρεσίες	3.825,0	3.100,1	-1,9%
Εισροές από ΕΕ	3.374,2	1.654,9	-40,5%
Τρέχουσες	1.054,9	872,8	-0,1%
Κεφαλαιακές	2.319,3	782,1	-59,0%
Ισοζύγιο τρεχουσών	1.981,1	1.240,4	-42,6%

Διάγραμμα 10: Δείκτης απασχόλησης στο λιανικό εμπόριο, λιανικές πωλήσεις και επιχειρηματικές προοπτικές (ΕΛΣΤΑΤ, Γ' 3μηνο 2016, DG-EC FIN - ΙΟΒΕ, Νοε. 2016)

απασχολούμενο) κατά +0,4% (Διάγραμμα 11). Την ίδια ώρα, στην ευρωζώνη το κόστος εργασίας ανά μονάδα προϊόντος αυξήθηκε κατά +0,8%, έναντι αύξησης +0,3% το αντίστοιχο 3μηνο πέρυσι.

Γεωργικοί δείκτες τιμών: Στο -0,6% περιορίστηκε τον Οκτώβριο του 2016 η μείωση στις τιμές εισροών στη γεωργία (λιπασμάτων, ζωοτροφών, γεωργικών μηχανημάτων, καυσίμων κλπ), ενώ οι τιμές εκροών (αγροτικών προϊόντων) μειώθηκαν κατά -0,8%, με τον σχετικό δείκτη να παρουσιάζει έντονες διακυμάνσεις από τις αρχές του 2016. Πάντως, η βελτίωση των όρων εμπορίου στη γεωργία, που σημειώθηκε κυρίως από το φθινόπωρο του 2014 μέχρι τους τελευταίους μήνες του 2015, φαίνεται ότι συνεχίζεται αν και με λιγότερο σαφείς ενδείξεις.

Δύναμη ελληνικού εμπορικού στόλου: Οριακή αύξηση σημείωση η δύναμη του ελληνικού εμπορικού στόλου τον Οκτώβριο του 2016 σε σύγκριση με τον Οκτώβριο του 2015 (+0,3%, έναντι μείωσης -1,7% αντίστοιχα πέρυσι, στον αριθμό πλοίων και +0,6%, έναντι μείωσης -2,1% πέρυσι, στη χωρητικότητα), με τις συνθήκες στη ναυτιλία να παρουσιάζουν ομαλοποίηση έπειτα από τις αναταράξεις που προκάλεσε η επιβολή των capital controls.

Εκτέλεση τακτικού προϋπολογισμού: Σύμφωνα με τα προσωρινά στοιχεία Νοεμβρίου το πρωτογενές πλεόνασμα αυξήθηκε εκ νέου και αναρριχήθηκε στα €7,5 δισ. (από €6,4 δισ. τον Οκτώβριο 2016 και €4,3 δισ. το Νοέμβριο 2015) καθώς από τη μία διευρύνθηκε η απόκλιση από τον στόχο των δαπανών επενδύσεων (πλέον ξεπερνάει τα €1 δισ.) την ώρα που η απόκλιση εσόδων του προϋπολογισμού επενδύσεων από τους στόχους παραμένει σταθερά αμελητέα, η συγκράτηση των ταμειακών πρωτογενών δαπανών κάτω του στόχου διευρύνθηκε και αυτή παραπέρα (ξεπερνάει πλέον τα €1,3 δισ. από €1,1 δισ. τον Οκτώβριο 2016) και τα καθαρά έσοδα ξεπερνούν το στόχο πλέον κατά €1,45 δισ. (€920 εκατ. τον Οκτώβριο 2016), παρόλο που μετά επιστροφών και εκτάκτων τα έσοδα Νοεμβρίου 2016 είναι αυξημένα «μόλις» κατά 4,8%, όταν οι αντίστοιχες αυξήσεις του Οκτωβρίου ήταν 8,6% και του Σεπτεμβρίου 52,0%.

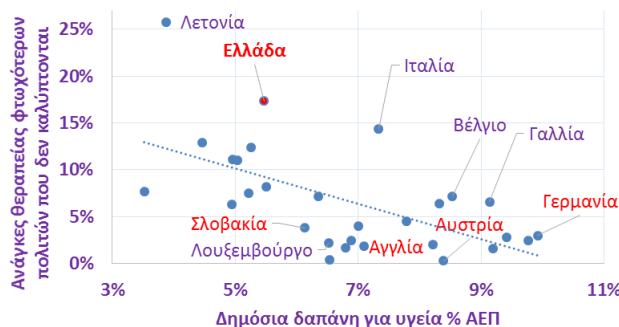
Η σαζοκεφαλιά του φαρμάκου, το μέλλον της εγχώριας παραγωγής και η ανάγκη για μια νέα πολιτική φαρμάκου

Οι πρόσφατες νομοθετικές πρωτοβουλίες στην αγορά φαρμάκου αναδεικνύουν, περισσότερο από ποτέ, την ανάγκη μιας ολοκληρωμένης προσέγγισης όχι μόνο σε ό,τι αφορά το φάρμακο, αλλά και την υγεία στη χώρα μας. Οι δυσλειτουργίες του συστήματος υγείας ως σύνολο, που έχουν ως σημαντικό κοινωνικό αντίκτυπο κυρίως τη μη επαρκή πρόσβαση και τη μερική κάλυψη των αναγκών θεραπείας, ειδικά των ασθενέστερων οικονομικά συμπολιτών μας (Διάγραμμα 12), αποτυπώνονται σε στρεβλώσεις όπως ο μεγάλος αριθμός καισαρικών γεννήσεων, η υπερεντατική χρήση τομογράφων και η παράλογη και μη λειτουργική αναλογία γιατρών και νοσηλευτών (Δελτίο 16/6/2016) σε βάρος του νοσηλευτικού προσωπικού. Παρά τις δομικές αναποτελεσματικότητες του συστήματος υγείας, το βάρος των δημοσιονομικών μέτρων προσαρμογής έχει πέσει τα τελευταία χρόνια κυρίως στη συγκράτηση της δημόσιας φαρμακευτικής δαπάνης. Όμως η **πρακτική να προκρίνονται οριζόντια μέτρα με κύριο αποδέκτη τους παραγωγούς (οι οποίοι σύμφωνα με μελέτη του IOBE απασχολούν πάνω από 13.000 άτομα και που πραγματοποιούν εξαγωγές περίπου €1 δισ. το χρόνο), και εισαγωγές καινοτόμων φαρμάκων, παράλληλα με την, τουλάχιστον απογοητευτική, αποτυχία προώθησης διαρθρωτικών παρεμβάσεων στη λειτουργία της αγοράς φαρμάκου, έχει αρχίσει πλέον να δημιουργεί εμφανή και πιεστικά αδιέξοδα.** Ενδεικτικά, η αξία της δημόσιας δαπάνης για οικονομικά γενόσημα φάρμακα, η αύξηση της οποίας είναι θεωρητικά δηλωμένος μνημονιακός στόχος, φθίνει, την ώρα που η δημόσια δαπάνη για ακριβότερα φάρμακα ως ποσοστό της συνολικής δημόσιας δαπάνης έχει αυξηθεί τα τελευταία χρόνια δραματικά. Έτσι, η καθοδική πορεία της δημόσιας φαρμακευτικής δαπάνης οφείλεται για την περίοδο 2012-15 κυρίως στην οριζόντια εφαρμογή του clawback και rebate, και όχι στη στροφή της αγοράς σε πιο οικονομικά φάρμακα, όταν δεν χρειάζεται η χρήση των πιο καινοτόμων φαρμάκων. Ενδεικτικά, το 2014 η αγορά απέδωσε μόνο για την εκτός νοσοκομείου δαπάνη €226,4 εκατ. σε rebates και €201,8 εκατ. clawback, σύνολο €428 εκατ. (Διάγραμμα 13). Το 2015 τα ποσά ήταν αντίστοιχα €370 εκατ. για τα rebates και €326 εκατ. για το clawback, με το σύνολο να αθροίζει στα €696 εκατ. Δηλαδή, την περίοδο 2012-15 το μεγαλύτερο μέρος της μείωσης της δημόσιας φαρμακευτικής δαπάνης δεν προήλθε από την εκλογικευση της κατανάλωσης φαρμάκου και τη στροφή σε ένα ιατρικά ισορροπημένο μίγμα γενόσημων και καινοτόμων φαρμάκων, αλλά από τη οριζόντια εφαρμογή των rebates και ειδικά του clawback, το οποίο έχει ανέλθει για την εκτός νοσοκομείου δαπάνη πλέον σε -€326 εκατ. για το 2015 (από €79 εκατ. το 2012, Διάγραμμα 14).

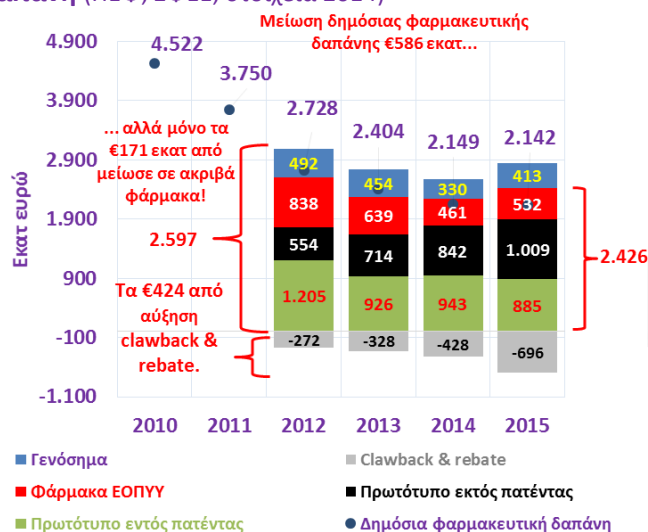
Διάγραμμα 11: Κόστος εργασίας ανά μονάδα προϊόντος (ΟΟΣΑ, Γ' 3μηνο 2016)

Διάγραμμα 12: Δημόσια δαπάνη για υγεία και κάλυψη των αναγκών θεραπείας (ΟΟΣΑ, Health statistics 2016, στοιχεία 2014 & 2015)

Διάγραμμα 13: Εξέλιξη και δομή δημόσιας φαρμακευτικής δαπάνης στην εκτός νοσοκομείου δαπάνη (ΠΕΦ, ΣΦΕΕ, στοιχεία 2014)

Η εικόνα αυτή είναι συγκλονιστική: Σε όλες τις άλλες χώρες η ηλεκτρονική συνταγογράφηση και η συνταγογράφηση με βάση τη δραστική ουσία έχουν οδηγήσει σε μείωση της δημόσιας φαρμακευτικής δαπάνης και αύξηση του μεριδίου των γενοσήμων, τα οποία είναι κατάλληλα για τις πιο απλές περιπτώσεις που χρήζουν ίασης, αφήνοντας τα καινοτόμα και πιο εξειδικευμένα φάρμακα ως δεύτερη γραμμή αμύνης όταν απαιτείται. **Στην Ελλάδα, συνεπώς, η εφαρμογή διεθνών βέλτιστων πρακτικών έχει καταφέρει να φέρει τα εντελώς αντίθετα αποτελέσματα.** Η αποτυχία αυτή, υπάρχουν σημαντικές ενδείξεις, ότι πράγματι σχετίζεται με τις δομικές στρεβλώσεις της Ελληνικής αγοράς φαρμάκου. Συγκεκριμένα, ενώ στις χώρες της ΕΕ φαίνεται ότι όπου αυξάνεται ο αριθμός των φαρμακείων αυξάνει και η κατανάλωση φαρμάκων (Διάγραμμα 15), μάλλον συμβαίνει το αντίθετο σε ό,τι αφορά τον αριθμό των γιατρών (Διάγραμμα 16). Έτσι, η Ελλάδα ακολουθεί, σε ακραίο βαθμό, την τάση μια αύξηση του αριθμού των φαρμακείων να συνοδεύεται από αύξηση της κατανάλωσης αντιβιοτικών, αλλά κινείται, πάλι σε ακραίο βαθμό, στην αντίθετη κατεύθυνση σε ό,τι αφορά τον μεγάλο αριθμό των γιατρών – με το μεγάλο αριθμό ιατρών στην Ελλάδα να συνοδεύεται από την υπερκατανάλωση αντιβιοτικών. Την ίδια ώρα φαίνεται να ακολουθεί, πάντα σε ακραίο βαθμό, την τάση που υπάρχει στις χώρες με μεγάλη κατανάλωση αντιβιοτικών να αποφεύγονται, σχετικά, τα γενόσημα (Διάγραμμα 17).

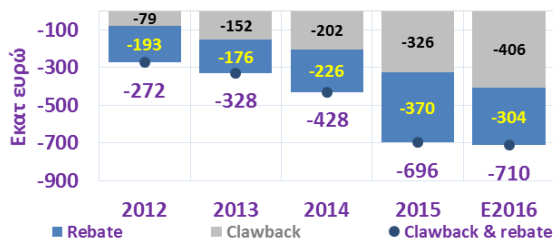
Σε μια αγορά που αναπόφευκτα θα έχει αυστηρή κρατική εποπτεία, όπως αυτή του φαρμάκου, είναι κρίσιμο το κράτος να σχεδιάζει προσεκτικά τις παρεμβάσεις και τον τρόπο εποπτείας, καθώς όλες οι στρεβλώσεις και αποτυχίες της αγοράς τελικά θα συνδέονται με κάποιο, άμεσο ή έμμεσο, τρόπο με τις κρατικές παρεμβάσεις. Έτσι, και στην Ελλάδα οι αδυναμίες του τρόπου τιμολόγησης, τα διοικητικά ορισμένα συχνά αφύσικα υψηλά (Δελτίο Alpha Bank 114/2011) περιθώρια κέρδους στην αλυσίδα διανομής και η απουσία του κράτους σε φλέγοντα ζητήματα ουσίας τόσο για τη δημόσια υγεία όσο και την επίτευξη των δημοσιονομικών στόχων (πχ έλεγχος συνταγογράφησης, μητρώα ασθενών, θεραπευτικά πρωτόκολλα) συμπληρώνονται με παρεμβάσεις και ελέγχους που, τελικά, δεν έχουν σημασία για τα φλέγοντα αυτά ζητήματα (πχ ωράρια λειτουργίας φαρμακείων, ιδιοκτησιακό καθεστώς φαρμακείων).

Λαμβάνοντας υπόψη αυτά μπορούμε να αξιολογήσουμε τα τρία εργαλεία με τα οποία στην Ελλάδα τα τελευταία χρόνια επιδιώχθηκε η μείωση της φαρμακευτικής δαπάνης του δημοσίου και να προτείνουμε αντίστοιχα μια ολοκληρωμένη δέσμη διαρθρωτικών παρεμβάσεων στην Ελληνική αγορά φαρμάκου (Πίνακας 3).

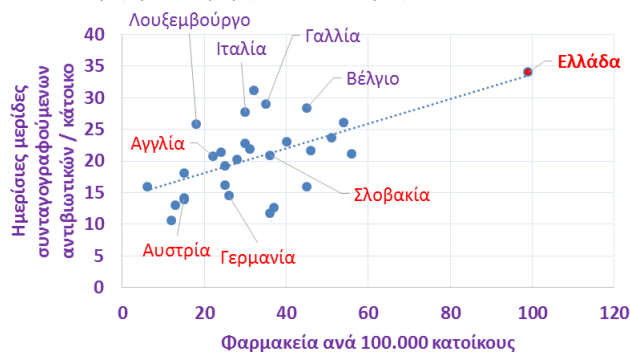
Α) Η αδιάκριτη μείωση αποζημίωσης των παραγωγών και εισαγωγέων φαρμάκων. Συγκεκριμένα, οι μειώσεις των αποζημιώσεων αυτών είχαν ως στόχο την άμεση και δραστική μείωση της δημόσιας φαρμακευτικής δαπάνης, παρά την χαμηλή έως ανύπαρκτη ικανότητα του κράτους να αξιολογήσει φάρμακα, ειδικά καινοτόμων θεραπειών. Το κράτος έχει αμελήσει να ενδυναμώσει την ικανότητα του να αξιολογεί φάρμακα ως προϋπόθεση της κατάταξης του σε κατηγορίες καινοτομίας και αποζημίωσης, και συνεχίζει να εξαρτάται απόλυτα από την παρακολούθηση της αξιολόγησης που κάνουν άλλες χώρες, καθώς δεν έχει συστήσει ένα κέντρο για την Αξιολόγηση Τεχνολογιών Υγείας. Επιπλέον θα έπρεπε ήδη να έχει συστήσει Επιτροπές Διαπραγματεύσεων στο Υπουργείο Υγείας, ξεκινώντας από τις περιπτώσεις πολύ ακριβών θεραπειών, και καθώς θα χτίζεται η εμπειρία να επεκτείνονται και σε άλλες περιπτώσεις καινοτόμων θεραπειών, διασυνδέοντας παράλληλα ισορροπημένα τιμές με όγκους. Ως αποτέλεσμα, η αποζημίωση ειδικά καινοτόμων θεραπειών συχνά αποτυγχάνει να πετύχει μια ικανοποιητική ισορροπία ανάμεσα στην επιθυμία του κράτους για χαμηλή δαπάνη και την ανάγκη κάλυψης του κόστους παραγωγής και ανάπτυξης του φαρμάκου. Αναπόφευκτο αποτέλεσμα της συχνά αδιάκριτα χαμηλής αποζημίωσης είναι η ολοένα πιο δυσχερής πρόσβαση των Ελλήνων ασθενών σε νέες, καινοτόμες, θεραπείες. Έτσι, καθώς φάρμακα και ασθενείς εξελίσσονται, η χώρα νομοτελειακά θα εμφανίσει σταδιακά ένα ολοένα αυξανόμενο κενό στο φάσμα των ασθενειών που μπορούν να αντιμετωπιστούν με τα φάρμακα που θα είναι διαθέσιμα στην αγορά, σε σύγκριση με άλλες χώρες της ΕΕ. Την ίδια ώρα, η πίεση για επίτευξη των δημοσιονομικών στόχων παράλληλα με την απροθυμία προώθησης διαρθρωτικών μέτρων έχει οδηγήσει στην υπερβολική μείωση της αποζημίωσης αρκετών ήδη φτηνών φαρμάκων σε μια ήδη φτηνή αγορά φαρμάκου (Διάγραμμα 18), ειδικά μετά τον υπολογισμό του rebate και του clawback, δημιουργώντας έτσι ακραίες στρεβλώσεις όχι μόνο στο φάσμα των καινοτόμων, αλλά και των οικονομικών φαρμάκων, τα οποία μάλιστα τυγχάνει να παράγονται πολλές φορές στην Ελλάδα σύμφωνα με υψηλότερες ποιοτικές προδιαγραφές.

Β) Η αύξηση της συμμετοχής των ασθενών στη φαρμακευτική δαπάνη. Η αύξηση της συμμετοχής των ασθενών στην περίπτωση των

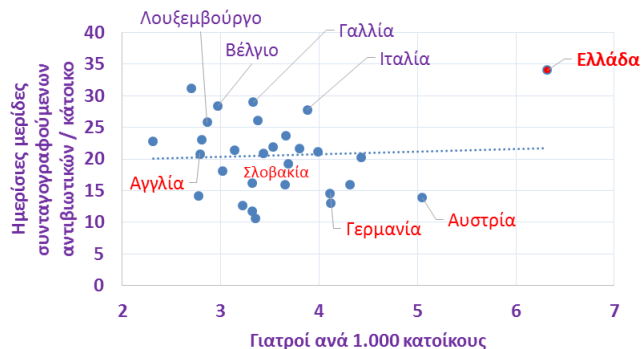
Διάγραμμα 14: Εξέλιξη clawback & rebate στην εκτός νοσοκομείου δαπάνη (ΠΕΦ, ΣΦΕΕ, στοιχεία 2016)

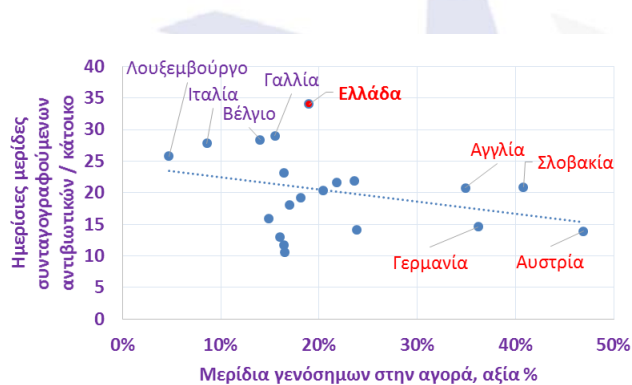
Διάγραμμα 15: Κατανάλωση αντιβιοτικών και φαρμακεία (ΟΟΣΑ, Health statistics 2016, στοιχεία 2014. Ημερήσιες μερίδες =DDD=Καθοριζόμενη Ημερήσια Δοσολογία)

Διάγραμμα 16: (ΟΟΣΑ, Health statistics 2016, στοιχεία 2014. Ημερήσιες μερίδες =DDD=Καθοριζόμενη Ημερήσια Δοσολογία)

Διάγραμμα 17: Ένταση κατανάλωσης αντιβιοτικών και μερίδιο αγοράς γενοσήμων (ΟΟΣΑ, Health statistics 2016, στοιχεία 2014. Ημερήσιες μερίδες =DDD=Καθοριζόμενη Ημερήσια Δοσολογία)

φτηνότερων θεραπειών και σε συνδυασμό με τις μειώσεις αποζημιώσεων των φαρμάκων τα τελευταία χρόνια λειτουργεί, παραδόξως, στην περίπτωση της Ελλάδας ως στρέβλωση, και όχι ως θετική εξέλιξη. Αυτό συμβαίνει καταρχήν επειδή με τη μείωση της τιμής (και αναλογικά της αποζημίωσης) των φαρμάκων έχει ενθαρρυνθεί η αύξηση της κατανάλωσης των φαρμάκων. Έτσι **στα χρόνια της κρίσης η κατανάλωση φαρμάκων, σε όγκο, έχει αυξηθεί περίπου 30% και παρά το γεγονός ότι η Ελλάδα ήδη πριν την κρίση είχε σοβαρό πρόβλημα υπερκατανάλωσης φαρμάκων και ειδικά αντιβιοτικών, κάτι που έχει διαχρονικά σοβαρότατες αρνητικές συνέπειες στη δημόσια υγεία (ενδεικτικά αναφέρεται η δημιουργία ανθεκτικών μικροβίων και το γεγονός ότι στην Ελλάδα των 10,5 εκατ. κατοίκων χορηγούνται 6,5 εκατ. συνταγές το μήνα).** Στην περίπτωση των στρεβλών κινήτρων που παρέχει το Ελληνικό σύστημα συμβαίνει όμως και ένα ακόμα παράδοξο. Συγκεκριμένα, η μείωση των τιμών ωθεί την κατανάλωση σε ακριβότερα φάρμακα ακόμα και όταν αυτό ιατρικά δεν είναι απαραίτητο. Αυτό συμβαίνει διότι ειδικά για τη συντριπτική πλειοψηφία των φαρμάκων το ποσοστό μικτού κέρδους που ορίζει ο νόμος για φαρμακεία και φαρμακαποθήκες είναι δεδομένο και ως αποτέλεσμα η πώληση ενός ακριβότερου φαρμάκου (πχ €5 η συσκευασία) αντί ενός φτηνότερου (πχ €2,5 η συσκευασία) τους αποφέρει, σε ευρώ, μεγαλύτερο κέρδος. Εδώ η χαμηλή τιμή λειτουργεί ως αντικίνητρο προώθησης ειδικά του γενόσημου σε σύγκριση με το εκτός πατέντας ακριβότερο ισοδύναμο του, και αυτό το γεγονός ενισχύεται και από την αυξημένη συμμετοχή του ασθενούς, την οποία ο ΕΟΠΥΥ καθυστερεί να καταβάλλει, καθώς τώρα ο φαρμακοποιός εισπράττει ως ζεστό χρήμα στο ταμείο όχι μόνο την ίδια συμμετοχή του ασθενούς αλλά και τη διαφορά τιμής του φτηνότερου με το ακριβότερο φάρμακο. Την ίδια ώρα η μικρή διαφορά τιμής ανάμεσα στα φάρμακα αναφοράς και τα γενόσημα σημαίνει ότι ο ασθενής δεν έχει, στις περισσότερες φορές, κίνητρο να επιμείνει στην χορήγηση του γενόσημου. Είναι συνεπώς απαραίτητο η ηλεκτρονική συνταγογράφηση με δραστική ουσία, η δομή τιμών και η αυξημένη συμμετοχή του ασθενούς να πλαισιωθούν από την άρση ειδικά αυτών των στρεβλώσεων ώστε να εκλογικευτεί η ζήτηση για φτηνότερα, και κυρίως γενόσημα, φάρμακα, όπου αυτό δικαιολογείται ιατρικά, και σύμφωνα με προτάσεις που καταγράφει ο Πίνακας 3, και παράλληλα να απελευθερωθούν πόροι ώστε να υπάρχει επαρκής πρόσβαση σε καινοτόμες θεραπείες όταν αυτές πράγματι χρειάζονται. Μόνο τότε θα μπορέσει μια μείωση τιμής των γενόσημων να λειτουργήσει, μέσω μιας φυσιολογικής ελαστικότητας ζήτησης, ως κίνητρο αύξησης της χρήσης τους.

Γ) Η χρήση «εργαλείων» όπως το clawback και το rebate. Ειδικά το clawback, όπως εφαρμόζεται στην πράξη, αποκλείει σταδιακά από την αγορά ειδικά τις νέες καινοτόμες θεραπείες και οικονομικά φάρμακα που χρησιμοποιούνται ευρέως. Ουσιαστικά το clawback αποτελεί μια οριζόντια μετακίνηση των υπερβάσεων της δημόσιας φαρμακευτικής δαπάνης σε όσους παράγουν ή εισάγουν τα φάρμακα. Δηλαδή, όταν το κράτος έχει συμφωνήσει στα πλαίσια του προϋπολογισμού δημόσια δαπάνη για φάρμακα €100, αλλά τα νοσοκομεία και οι γιατροί έχουν συνταγογραφήσει φάρμακα που συνεπάγονται δαπάνη του δημοσίου €110, τα €10 χρεώνονται αναλογικά με τον κύκλο εργασιών σε όλους τους παραγωγούς και εισαγωγείς φαρμάκων. Όλοι οι άλλοι εμπλεκόμενοι στην αλυσίδα, από τους γιατρούς που συνταγογραφούν, τα φαρμακεία και τις αποθήκες δεν έχουν καμία αρνητική συνέπεια από την αδυναμία του κράτους να προωθήσει διαρθρωτικά μέτρα μείωσης της φαρμακευτικής δαπάνης, και εισπράττουν κανονικά την αμοιβή που τους αναλογεί και μάλιστα στα προ clawback ποσά. Πρέπει να τονιστεί πως οι εισαγωγείς και παραγωγοί καταβάλλουν το clawback χωρίς να έχουν καμία δυνατότητα ελέγχου επί της δημόσιας φαρμακευτικής δαπάνης, απλά στο τέλος του χρόνου το κράτος έρχεται και λέει «δυστυχώς δαπανήσαμε περισσότερα από όσα υπολογίζαμε, αυτή είναι η διαφορά, πληρώστε την». Το χαρακτηριστικό αυτό διαφοροποιεί το clawback από το rebate που υπολογίζεται ως έκπτωση επί του κύκλου εργασιών της κάθε εταιρείας, με κλιμακούμενους συντελεστές που όμως τουλάχιστον μπορεί να παρακολουθήσει κάθε στιγμή η εταιρεία που γνωρίζει το ύψος των πωλήσεων της. Έτσι, στην αγορά φαρμάκων, ο παραγωγός ή εισαγωγέας καινοτόμου φαρμάκου δεν μπορεί να προϋπολογίσει την τιμή στην οποία διαθέτει το φάρμακο, καθώς μετά το clawback, που δεν εξαρτάται από αυτόν, μπορεί να βρεθεί να πωλεί ακόμα και κάτω του κόστους. Επιπλέον, αν βρεθεί σε αδυναμία εξόφλησης του clawback επιβάλλεται το δρακόντειο, και δυνητικά επιβλαβές για τη δημόσια υγεία, μέτρο αποκλεισμού όλων των φαρμακευτικών προϊόντων του από τη θετική λίστα αποζημιούμενων φαρμάκων. Η πρακτική του clawback, με τη δομή που έχει, ακριβώς λόγω του οικονομικού παραλογισμού που εκπροσωπεί έχει γίνει αποδεκτή, από πλευράς συνταγματικότητας, μόνο ως προσωρινό μέτρο, αν και φαίνεται για άλλη μια φορά το προσωρινό στη χώρα μας να εξισώνεται με το μόνιμο.

Πίνακας 3: Προτάσεις για αντιμετώπιση διαρθρωτικών προβλημάτων αγοράς φαρμάκου στην Ελλάδα και ισορροπημένης μείωσης της δημόσιας φαρμακευτικής δαπάνης.

- Εκστρατεία ενημέρωσης για τις βλαβερές επιπτώσεις της αδιάκριτης υπερκατανάλωσης αντιβιοτικών. Στόχος είναι ειδικά οι μικρότερες ηλικίες, καθώς για τις μεγαλύτερες ηλικίες η αλλαγή νοοτροπίας είναι πιο δύσκολο να επιτευχθεί.
- Πλήρης απαγόρευση, με εφαρμογή στην πράξη, της χορήγησης αντιβιοτικών χωρίς συνταγή, και την επαρκή πρόσβαση σε στελεχωμένα κέντρα υγείας, όπου ο περιστασιακός ασθενής και μπορεί εύκολα να προμηθευτεί την απαραίτητη συνταγή ακόμα και το βράδυ Παρασκευής τριημέρου αργίας.
- Το μικτό κέρδος των φαρμακοποιών και της αλυσίδας διανομής να ενισχυθεί, αναλογικά, περισσότερο στην περίπτωση διάθεσης φτηνότερων και ειδικά γενόσημων φαρμάκων, δηλαδή να εξειδικευτεί σε περισσότερα κλιμάκια αποζημίωσης η ενιαία σήμερα κατηγορία για φάρμακα κάτω των €50, και να μειωθεί στην περίπτωση των ακριβών φαρμάκων. Επίσης, θα μπορούσε το rebate να μειώνεται με την επίτευξη ορισμένων στόχων σε ό,τι αφορά τη διάθεση γενόσημων.
- Εφαρμογή πρωτόκολλων, των οποίων η εύκολη παράκαμψη για τη συνταγογράφηση δεν θα είναι εφικτή, που να εδραιώσουν στους ιατρούς την πρακτική ως πρώτη γραμμή να χρησιμοποιούνται πιο φτηνό γενόσημα και για βραχυτέρας διάρκειας θεραπείες, με τις πιο ακριβές θεραπείες να έπονται για τις περιπτώσεις εκείνες κατά τις οποίες η πρώτη γραμμή άμυνας δεν οδήγησε σε ίαση. Παράλληλα πρέπει να αρχίσει η λειτουργία των ηλεκτρονικών μητρώων ασθενών και η αξιοποίηση των δεδομένων που έχουν προκύψει από την ηλεκτρονική συνταγογράφηση για τον εντοπισμό των περιπτώσεων που οδηγούν σε δυσανάλογη αύξηση της φαρμακευτικής δαπάνης, την ανάλυση τους και την εκπόνηση κατάλληλων δράσεων εξορθολογισμού.
- Εφαρμογή του clawback όχι στο σύνολο του κύκλου εργασιών της αγοράς αλλά σε υποκατηγορίες οι οποίες όμως, όπως και τα όρια δαπάνης, θα προκύψουν από προσεκτική ανάλυση στοιχείων και δεδομένων. Αντίστοιχα, θα πρέπει το clawback να μην υπολογίζεται σε τιμές που περιλαμβάνουν τα περιθώρια φαρμακοποιών και φαρμακαποθηκών η/και να επιμερίζεται σε όλη την αλυσίδα διανομής του φαρμάκου.
- Ενίσχυση της ικανότητας του κράτους να αξιολογεί το ίδιο φάρμακα μέσω λειτουργίας κέντρου Αξιολόγησης Τεχνολογιών Υγείας και, ξεκινώντας από εξειδικευμένες πολύ ακριβές και με μεγάλο όγκο ζήτησης θεραπείες, ενεργοποίηση των ήδη προβλεπόμενων στο Νόμο Επιτροπών Διαπραγμάτευσης του Υπουργείου Υγείας.
- Προσεκτική διασύνδεση της μείωσης των τιμών γενόσημων με στόχους αύξησης του μεριδίου τους και στα πλαίσια απομάκρυνσης των δομικών αντικινήτρων που αποθαρρύνουν τη χρήση τους.
- Εξαίρεση από τα όρια δαπάνης, clawback και rebate ορισμένων ειδικών περιπτώσεων θεραπειών, που θα πρέπει όμως να υπόκεινται σε διαπραγμάτευση και αυστηρά πρωτόκολλα, όπως τα αντιρετροϊκά φάρμακα ενώ το ίδιο πρέπει να γίνει και για τα εμβόλια.
- Ενίσχυση του ΕΟΦ, ιδανικά μέσω της δυνατότητας του να αξιοποιεί για την κάλυψη των οργανωτικών του ελλείψεων μέρος των εσόδων που δημιουργεί και φυσικά εντός πλαισίου επαρκούς λογοδοσίας.
- Συνέπεια του ΕΟΠΥΥ στην εξόφληση των οφειλών του.

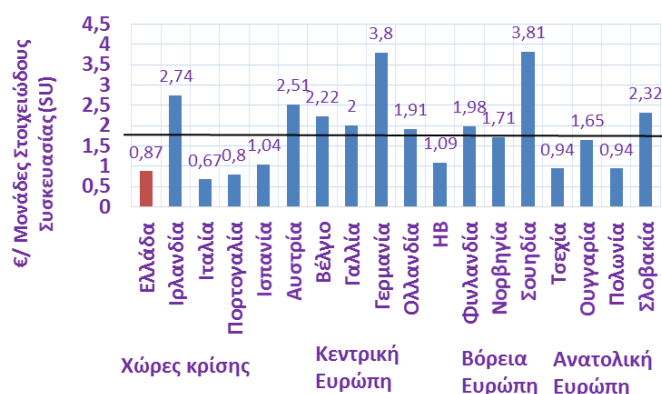
Αλλά δε φτάνει αυτό. Γιατί ο επιμερισμός του clawback είναι και αυτός πηγή μιας μεγάλης στρέβλωσης. Όταν αυξάνει, για οποιοδήποτε λόγο, υπερβολικά η δαπάνη για ένα φάρμακο, και εξαιτίας αυτής της αύξησης γίνεται υπέρβαση του δημοσιονομικού στόχου δαπάνης για όλα τα φάρμακα, το ύψος της υπέρβασης επιμερίζεται αναλογικά με το μερίδιο κύκλου εργασιών σε όλα τα φάρμακα, χωρίς καμία κατηγοριοποίηση, μελέτη ή λογική, τιμωρώντας έτσι όσους μειώνουν, ενδεικτικά, τις τιμές του: πρώτον υφίστανται τη μείωση τζίρου από τη μείωση των τιμών τους και δεύτερον καταβάλλουν το κόστος της υπέρβασης για την οποία οφείλονται άλλοι. Στην πράξη, το φάρμακο που έκανε την υπέρβαση αυξάνει τον κύκλο εργασιών και το μερίδιο αγοράς, κερδίζοντας λιγότερα σε σχέση με την χωρίς clawback κατάσταση, αλλά σε κάθε περίπτωση κερδίζοντας και ελπίζοντας ότι θα καλύψει τα κόστη του, ενώ το φάρμακο που δεν αύξησε τον κύκλο εργασιών (ακόμα και αν πχ μειώσε την τιμή και αύξησε τα τεμάχια) βρίσκεται αντιμέτωπο με μείωση των πωλήσεων, και μάλιστα ανεξάρτητα του κοστολογίου του (Πίνακας 4). Έτσι, ουσιαστικά, δημιουργείται ένα «δίλημμα του φυλακισμένου» που αναγκάζει όλους να πιέσουν για την αύξηση κατανάλωσης ακριβών φαρμάκων, ώστε τουλάχιστον να διασφαλίσουν ότι η αναλογία του clawback θα αντισταθμιστεί με αύξηση του κύκλου εργασιών, με την ελπίδα στο τέλος η αποζημίωση, που ήδη έχει μειωθεί από το κλιμακούμενο rebate, να αφήνει κέρδος.

Αυτή η δομή κινήτρων που έχει θεσπίσει το κράτος, πρέπει να τονιστεί, πλήττει διπλά τους παραγωγούς οικονομικών γεννησίων στην Ελλάδα, καθώς βρίσκονται στην πολύ παράδοξη θέση να παράγουν γενόσημα προϊόντα τα οποία υπόκεινται σε σημαντικές μειώσεις τιμών, όμως δεν χρησιμοποιούνται από το σύστημα και κατά συνέπεια δεν κερδίζουν μερίδια αγοράς. Παράλληλα το γενικότερο σύστημα αποζημίωσης, σε όλη της αλυσίδα που περιλαμβάνει αποθήκες και φαρμακεία, ωθεί στη χρήση ακριβότερων φαρμάκων ακόμα και εκεί που δε δικαιολογείται ιατρικά η χρήση τους και τα οποία αυξάνουν τη δαπάνη, προκαλούν υπέρβαση η οποία με τη μορφή του clawback επιβαρύνει (άδικα) από τη μία τους παραγωγούς φθηνών φαρμάκων και από την άλλη όσους αναζητούν από το σύστημα πόρους για τη χρηματοδότηση ακριβότερων θεραπειών εκεί που οπωσδήποτε χρειάζονται. Έτσι, η μη ορθολογική δομή αποζημίωσης πλήττει και τους εισαγωγείς πιο καινοτόμων νέων θεραπειών που προστατεύονται από πατέντα ή επωνύμων φαρμάκων των οποίων η πατέντα έχει λήξει, καθώς η αδυναμία του κράτους να αποζημιώσει σωστά τόσο τα ακριβά όσο και τα ενδιάμεσης τιμής φάρμακα, έχει ως αποτέλεσμα κάποια φάρμακα να αποζημιώνονται υπερβολικά γενναϊόδωρα, χωρίς να υπάρχει αντίστοιχα μεγάλη συνεισφορά στη δημόσια υγεία. Αυτό, ισχύει συχνά ειδικά για φάρμακα που διακινούνται στα φαρμακεία των νοσοκομείων. Η πρακτική αυτή προκαλεί ζημιά στους εισαγωγείς μέσω της διόγκωσης του clawback και της στέρησης πόρων από άλλες θεραπείες, που θα είχαν μεγαλύτερη συμβολή στη βελτίωση της υγείας του πληθυσμού και, αντίστοιχα, εμπορικό ενδιαφέρον στο βαθμό που θα μπορούσαν να συνεισφέρουν στην απόσβεση των σημαντικών εξόδων έρευνας και ανάπτυξης.

Πρέπει να προστεθεί εδώ ότι υπάρχουν και ζητήματα νοστορίας ασθενών και γιατρών, τα οποία έχουν εδραιωθεί εδώ και χρόνια. Στο σημείο αυτό αναδεικνύεται η απουσία θεραπευτικών πρωτοκόλλων τα οποία να τηρούνται, και τα οποία θα ορίζανε – στην πράξη καθώς σήμερα παρακάμπτονται εύκολα – στους γιατρούς πως με βάση τα χαρακτηριστικά ενός ασθενή προχωρούν στη χορήγηση φαρμάκων, εξασφαλίζοντας ότι τα πιο ακριβά και εξειδικευμένα φάρμακα χρησιμοποιούνται όχι καταχρηστικά για την ικανοποίηση του ασθενή που θέλει να αισθάνεται «ότι έχει καλό γιατρό, δηλαδή γιατρό που αμέσως γράφει μεγάλη ποσότητα από το καλό φάρμακο», αλλά εκεί που πραγματικά χρειάζονται. Η χρήση αυτών των δεσμευτικών πρωτοκόλλων ενδείκνυται να ξεκινήσει στην περίπτωση ακριβών θεραπειών, μαζί με τη λειτουργία των Επιτροπών Διαπραγματεύσεως, και καθώς θα χτίζεται η εμπειρία και η εμπιστοσύνη στη χρήση τους αυτά να επεκταθούν.

Τέλος, πρέπει να αναφερθεί για άλλη μια φορά, ότι οι οργανωτικές αδυναμίες του ΕΟΦ δημιουργούν σημαντικό πρόβλημα στις Ελληνικές φαρμακευτικές εταιρείες που θα επιθυμούσαν να λάβουν άδεια κυκλοφορίας για ένα φάρμακο τους σε άλλες χώρες της Ε.Ε. μέσω της εγκριτικής διαδικασίας της αμοιβαίας αναγνώρισης. Στη δε περίπτωση των φαρμάκων που παράγονται στην Ελλάδα και προορίζονται να κυκλοφορήσουν αποκλειστικά στην χώρα και κατά συνέπεια ακολουθούν την Εθνική εγκριτική διαδικασία, παρατηρούνται μεγάλες καθυστερήσεις στην εγκριτική διαδικασία, οι οποίες υπερβαίνουν σημαντικά τα χρονικά όρια που θέτει η Ε.Ε., αναγκάζοντας τες να απευθυνθούν με αυξημένο κόστος στους αντίστοιχους οργανισμούς άλλων χωρών ή να αναμένουν για αδικαιολόγητα μεγάλο χρονικό διάστημα το οποίο ξεπερνά κατά πολύ τα όρια που θέτει η Ε.Ε.

Διάγραμμα 18: Τιμές ανά μονάδα στοιχειώδους συσκευασίας πρωτότυπων φαρμάκων σε πρωτότυπα φάρμακα. (Πηγή ΣΦΔΕ, 2016).

Πίνακας 4: Το clawback στην πράξη (Υπολογισμοί ΣΕΒ)

Φάρμακο	Τιμή μονάδας	Σενάριο 1 χωρίς υπέρβαση δαπάνης			
		Πωλούμενες μονάδες	Κύκλος εργασιών	Αμοιβή φαρμακείου	Αμοιβή αποθήκης
A	2,5	4	10	3	0,45
B	5	2	10	3	0,45
Σύνολο			20	6	0,90
Δημοσιονομικό όριο			20		
Clawback			0		
Επιμερισμός clawback ως % ανάλογα με συμμετοχή σε κύκλο εργασιών αγοράς στα φάρμακα A και B:					
A					
B					
Σύνολο κύκλου εργασιών φαρμάκων A και B μετά την αφαίρεση clawback:					
A			10	3	0,45
B			10	3	0,45
Σύνολο			20	6	0,90
Σενάριο 2 με υπέρβαση δαπάνης					
Φάρμακο	Τιμή μονάδας	Πωλούμενες μονάδες	Κύκλος εργασιών	Αμοιβή φαρμακείου	Αμοιβή αποθήκης
A	2,5	4	10	3	0,45
B	5	4	20	6	0,90
Σύνολο			30	9	1,35
Δημοσιονομικό όριο			20		
Clawback			10		
Επιμερισμός clawback ως % ανάλογα με συμμετοχή σε κύκλο εργασιών αγοράς στα φάρμακα A και B:					
A			33,3%		
B			66,7%		
Σύνολο κύκλου εργασιών φαρμάκων A και B μετά την αφαίρεση clawback:					
A			6,7	3	0,45
B			13,3	6	0,90
Σύνολο			20	9	1,35

Οικονομικά μεγέθη μελών ΣΕΒ

Ενεργητικό € 435δισ. 72% συνόλου*	Ίδια κεφάλαια € 58 δισ. 44% συνόλου*	Πωλήσεις € 77 δισ. 46% συνόλου*	Προ φόρων κέρδη € 2,4 δισ. ** 44% κερδών***
Εργαζόμενοι 220.000	Μισθοί € 4,6 δισ.	Ασφαλ. εισφορές € 2 δισ.	Φόρος επί κερδών € 1,6 δισ.

* Άθροισμα δημοσιευμένων ισολογισμών ΑΕ και ΕΠΕ

** Άθροισμα κερδών και ζημιών όλων των επιχειρήσεων

*** Φορολογητέα κέρδη κερδοφόρων επιχειρήσεων

Όραμα

Οραματιζόμαστε την Ελλάδα ως τη χώρα, που κάθε πολίτης του κόσμου θα θέλει και θα μπορεί να επισκεφθεί, να ζήσει και να επενδύσει.

Οραματιζόμαστε μια ανοιχτή, κοινωνικά υπεύθυνη και οικονομικά φιλελεύθερη χώρα-μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης, που προτάσσει την ισχυρή ανάπτυξη ως παράγοντα κοινωνικής συνοχής.

Θέλουμε μια Ελλάδα δυναμικό κέντρο της ευρωπαϊκής περιφέρειας, με στέρεους θεσμούς, ελκυστικό κοινωνικό και οικονομικό περιβάλλον, που προάγει τις εξαγωγές, την καινοτόμο επιχειρηματικότητα, την παραγωγή και τις ποιοτικές υπηρεσίες, τη βιώσιμη ανάπτυξη, τη γνώση, τη συνοχή, τις ίσες ευκαιρίες και το κράτος δικαίου.

Αποστολή

Ηγεσία & Γνώση

Ο ΣΕΒ διαδραματίζει ηγετικό ρόλο στον μετασχηματισμό της Ελλάδας σε μια παραγωγική, εξωστρεφή και ανταγωνιστική οικονομία, ως ανεξάρτητος και υπεύθυνος εκπρόσωπος της ιδιωτικής οικονομίας.

Κοινωνικός Εταίρος

Ο ΣΕΒ, ως κοινωνικός εταίρος που πιστεύει στη λειτουργία των θεσμών, προωθεί στα αρμόδια όργανα της Πολιτείας και της Ε.Ε. τις απόψεις και θέσεις της επιχειρηματικής κοινότητας.

Ισχυρός Εκπρόσωπος

Ο ΣΕΒ διαμορφώνει θέσεις, αναλύσεις και προτάσεις πολιτικής για την οικονομία, τη βιομηχανία, την καινοτομία, την απασχόληση, την παιδεία και τις εργασιακές δεξιότητες, τον κοινωνικό διάλογο, τη βιώσιμη ανάπτυξη, την εταιρική υπευθυνότητα.

Φορέας Δικτύωσης

Ο ΣΕΒ δικτυώνει τα μέλη του μεταξύ τους & με τα κέντρα αποφάσεων (εγχώρια και διεθνή), με στόχο τη δημιουργία προστιθέμενης αξίας.

ΣΕΒ σύνδεσμος επιχειρήσεων και βιομηχανιών

ΣΕΒ σύνδεσμος επιχειρήσεων και βιομηχανιών

Ξενοφώντος 5, 105 57 Αθήνα

T: 211 5006 000

F: 210 3222 929

E: info@sev.org.gr

www.sev.org.gr

SEV Hellenic Federation of Enterprises

168, Avenue de Cortenberg

B-1000 Bruxelles

M: +32 (0) 494 46 95 24

E: sevbrussels@proximus.be

Ακολουθήστε μας στα Μέσα Κοινωνικής Δικτύωσης:

